

Nederlands
Jeugd
instituut



Nederlands Instituut van Psychologen **NIP**
Sector Jeugd



nvo 
nederlandse vereniging
van pedagogen en
onderwijskundigen

Jaarverslag 2010 Richtlijnontwikkeling Jeugdzorg

Inhoudsopgave

	Pagina
Inleiding	3.
Beroepsverenigingen	3.
Stuurgroep (SRJ)	3.
Richtlijnadviescommissie Jeugdzorg (RAC-J)	4.
Programmaleiding	4.
Knelpuntenanalyses 2010	5.
Deelprogramma Richtlijnontwikkeling	5.
Overleg met derden in 2010	6.
Congressen, workshops, publicaties in 2010	7.
Virtueel Samenwerking Platform (VSP)	7.
Vooruitblik op 2011	7.
Bijlagen:	
- Persbericht	10.
-Tijdschema 2010-2015	12.
-Kaarten Knelpuntenanalyse	14.

Inleiding

Namens de toen nog vier beroepsverenigingen in de Jeugdzorg Nederlands Instituut van Psychologen (NIP), Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO), De Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk werkers (NVMW) en Phorza werd op 1-4-2010 door het NJi bij het voormalige ministerie voor Jeugd en Gezin een subsidieaanvraag ingediend voor het Programma Richtlijnontwikkeling Jeugdzorg. Dit werd toegekend op 15-6-2010. De beroepsverenigingen spraken diezelfde tijd de intentie uit de organisatie van het vijf jaar durende programma neer te leggen bij het NJi. De voorwaarden waaronder dat zou moeten gebeuren waren geruime tijd onderwerp van overleg tussen beroepsverenigingen en NJi. Met name afspraken over de verantwoordelijkheidsverdeling, de aansprakelijkheid voor het programma en de afrekenbaarheid op het al of niet geautoriseerd zijn van de ontwikkelde richtlijnen had tijd nodig om tot voor ieder aanvaardbare formuleringen voor een overeenkomst te komen. Daartoe werden door het ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS) aanvullende subsidievoorwaarden gesteld in een brief van 2-12-2010. Omdat de intentie om tot een overeenkomst tussen beroepsverenigingen en NJi te komen al in een vroeg stadium duidelijk was, is per 1 april door het NJi begonnen met een aantal voorbereidende handelingen om na de definitieve toekenning van de subsidie en in afwachting van de definitieve ondertekening van de overeenkomst met de beroepsverenigingen zo snel als mogelijk op stoom te geraken. Een programmaleiding werd gevormd, de Richtlijn Advies Commissie Jeugdzorg en de Stuurgroep Richtlijnontwikkeling Jeugdzorg werden samengesteld en nog in 2010 werden vijf knelpuntenanalyses uitgevoerd en de voorbereidingen voor de aanbesteding van de ontwikkeling van drie richtlijnen afgerond. Daarmee is het Programma richtlijnontwikkeling Jeugdzorg, rekening houdend met een voorzichtige start op 1 april in plaats van 1 januari, en een doorloop tot april 2015 in plaats van tot 1 januari 2015, eind 2010 op schema. Op een aantal belangrijke deelonderwerpen wordt hieronder nader ingaan.

De beroepsverenigingen:

Bij de aanvraag was nog sprake van vier beroepsverenigingen. Door de opheffing van Phorza in november 2010 wordt het programma Richtlijnontwikkeling Jeugdzorg van de drie overblijvende beroepsverenigingen in de Jeugdzorg, te weten het Nederlands Instituut van Psychologen NIP, De Vereniging van Pedagogen en Onderwijskundigen NVO, en de Nederlandse Vereniging van Maatschappelijk Werkers NVMW. Het NVMW heeft daarbij aangegeven de belangen van de voormalige doelgroep van Phorza, de jeugdzorgwerkers op HBO niveau, te willen gaan behartigen.

Stuurgroep (SRJ)

Vertegenwoordigers van de drie beroepsverenigingen vormen samen de Stuurgroep richtlijnontwikkeling Jeugdzorg, waar de besluitvorming over het programma plaatsvindt, of van waaruit besluiten kunnen worden teruggelegd bij de besturen van de beroepsverenigingen.

De Stuurgroep kent de volgende leden:

- Drs. H. (Hester) de Boer, voorzitter (namens de NVMW)
- Drs. J.A.J.M. (Jeroen) Schepman (namens het NIP)
- Prof.dr. J.E.H. (Hans) van Luit (namens de NVO)

De Stuurgroep is in 2010 vier keer bij elkaar gekomen, op de volgende data:
13 april, 6 september, 11 oktober en 9 december 2010

De aandacht in de vergaderingen is vooral uitgegaan naar besluitvorming over programmaverantwoordelijkheden, zaken die verband houden met de voortgang, communicatie over het programma, het deelprogramma invoering, aanbesteding van richtlijnen en een systeem van projectbeheersing waardoor door de Stuurgroep goed toezicht gehouden kan worden op voortgang in tijd, financiën en de kwaliteit van het programma. De Stuurgroep is bovendien besluitvormend op de door de Richtlijnadviescommissie Jeugdzorg gegeven adviezen.

Richtlijnadviescommissie Jeugdzorg (RAC-J)

De Richtlijnadviescommissie Jeugdzorg is het inhoudelijk adviesorgaan van het programma. De leden hebben een bijzondere expertise op het terrein van richtlijnontwikkeling en implementatie en de diverse facetten van de praktijk van de jeugdzorg. De leden zitten er op persoonlijke titel, niemand zit er namens een organisatie. De agenda aan bespreekpunten is divers en zeker in de opstartfase telkens vrij urgent geweest omdat veel van de in het plan beschreven programmaonderdelen voorafgaand aan de uitvoering nog een inhoudelijke verdiepingsslag nodig hadden. De RAC-J toetst ook de (deel)resultaten van het programma, stuurt deze zo nodig bij, en adviseert de Stuurgroep over de goedkeuring daarvan.

De RAC-J kent de volgende leden:

- | | |
|---|----------------------------|
| - Drs. C.A.P. (Cees) Weeda (voorzitter) | (STIP-J) |
| - Dr. L. (Leonieke) Boendermaker | (Hogeschool van Amsterdam) |
| - Dr. M.A.H. (Margot) Fleuren | (TNO, kwaliteit van leven) |
| - M. (Marianne) van de Laar | (LCFJ) |
| - H. (Hans) Matthaei | (adviseur Jeugdzorg) |
| - Y. (Yvonne) Meijer | (Leger des Heils) |
| - C. (Caroline) Verkerk | (Jeugdzorg Nederland) |
| - C. (Carla) Verkooyen | (William Schrikker Groep) |
| - Prof dr. T.A.(Tom) van Yperen | (N Ji) |

De Richtlijnadviescommissie is in 2010 drie keer bij elkaar gekomen. Het betreft de data: 18 mei, 7 september en 2 november 2010.

Programmaleiding

- | | |
|---------------------------|---|
| Flip Dronkers (extern) | 8 uur per week
programmamanager, verantwoordelijk voor de organisatie van het totale programma en voor het deelprogramma ontwikkeling. |
| Jessica van Rossum (N Ji) | 8 uur per week
ondersteunt de programmamanager en coördineert de knelpuntenanalyses |
| Rosèl Stevens (N Ji) | vervangt Jessica van Rossum tijdens haar verlof van 1 december 2010 tot 1 april 2011 |
| Monica Meijering (N Ji) | 8 uur per week
Projectassistent, organisatorische en secretariële ondersteuning. |

Verder zijn betrokken bij het NJi: Marianne Berger (interne projectleider), Caroline Gelauff (afdelingshoofd), Francis Mastwijk (financial controller), Pieter Smit (VSP), medewerker infrastructuur en beheer(website www.nji.nl/richtlijnen).

Knelpuntenanalyses 2010

Er zijn in 2010 vijf knelpuntenanalyses uitgevoerd om uitgangsvragen en afbakening van richtlijnonderwerpen te bepalen. De onderwerpen waren: Problematische gehechtheid, uithuisplaatsing, ADHD(drukke en/of afgeleide kinderen), CD/ODD (disruptieve gedragsproblemen) en jeugdzorg boven de 18 jaar.

Zie de kaart van de knelpuntenanalyse als laatste bijlage bij dit verslag. Het betreft de onderwerpen:

- Problematische gehechtheid
- Uithuisplaatsing
- ADHD (drukke en/of afgeleide kinderen)
- CD/ODD (disruptieve gedragsproblemen)
- 18-plus

Aan een knelpuntenanalyse gaat een korte deskresearch op relevante literatuur vooraf. Daarna worden kandidaten geworven (o.a. via de beroepsverenigingen) om mee te doen in een van de focusgroepen. Selectie van kandidaten vindt plaats op basis van expertise en spreiding. Voor de knelpuntenanalyses is gebruik gemaakt van een nog experimentele toepassing van de methode van bevraging in focusgroepen door de Argumentenfabriek. De methode is geëvalueerd en wordt als methodiek opgenomen in het HARING-project (zie hieronder). Begin 2011 zal besloten worden of en onder welke condities doorgedaan wordt met het uitvoeren van knelpuntenanalyses volgens deze methode.

Deelprogramma Richtlijnontwikkeling

Voor de aanbesteding van richtlijnontwikkeling zijn criteria ontwikkeld, in samenspraak met de RAC-J en SRJ leden. In 2010 zijn drie richtlijnen in aanbesteding, te weten:

- ADHD (drukke en afleidbare kinderen)
- CD/ODD (gedragsstoornissen)
- Problematische gehechtheid

Om van de eerste aanbestedingen te kunnen leren, is er voor gekozen (in eerste instantie) gericht aan te besteden, dat wil zeggen offertes aan te vragen bij de drie organisaties die kennis en ervaring hebben in richtlijnontwikkeling. Wij hebben ze daarbij gevraagd gezamenlijk te komen tot een offerte format, en ons over een aantal inhoudelijke en procedurele aspecten van de voorstellen voor richtlijnontwikkeling te willen adviseren. De opgedane kennis bij de eerste drie aanbestedingen zal gebruikt worden om in het vervolg concurrerende aanbestedingen goed te kunnen begeleiden.

De eerste drie offertes zullen in februari 2011 door RAC-J en Stuurgroep worden behandeld.

Overleg met derden in 2010

Nederlands Centrum Jeugdgezondheid/ NCJ (voorheen RIVM jeugd)

Het NCJ initieert en beheert de richtlijnontwikkeling voor de jeugdgezondheid (consultatiebureaus en schoolartsen). Een goede afstemming in verband met de afbakening van richtlijnonderwerpen, continuüm van zorg en samenwerking is noodzakelijk. Met Marga Beckers, adviseur jeugdgezondheid en Betty Bakker-Camu, voorzitter van de Richtlijnadviescommissie van het NCJ zijn enkele gesprekken gevoerd. Afgesproken dat de afstemming in de eerste plaats op inhoudelijk niveau van de knelpuntenanalyses gezocht zal worden. Daarbij wordt het NCJ uitgenodigd om deel te nemen als het onderwerp van de richtlijn beide werkvelden betreft.

Daarnaast heeft een kennismaking plaatsgevonden met de nieuwe directeur van het NCJ, mr. Ferdinand Strijthagen.

Trimbos Instituut

Het Trimbos Instituut heeft o.a. een aantal richtlijnen voor de GGZ gemaakt en onderhoudt deze. Ook is er gestart met richtlijnontwikkeling voor de jeugdgezondheidszorg. Met Ina Boerema, wetenschappelijk medewerker zorginnovatie, is overleg geweest over goede afstemming in verband met de afbakening van richtlijnonderwerpen, continuüm van zorg en samenwerking.

Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie/NVvP

Met Walter Matthys, hoogleraar agressie bij kinderen aan de Universiteit van Utrecht, en bestuurslid van de NVvP is overlegd over samenwerking bij de ontwikkeling van de richtlijn voor gedragsstoornissen, omdat hier ook afbakening van het onderwerp, continuüm van zorg en samenwerking aan de orde zijn.

Inspectie Jeugdzorg

Met drs. C.J. (Kees) Reedijk, topdeskundige van de Inspectie Jeugdzorg is afgesproken dat de Inspectie vooral inhoudelijk betrokken wil zijn bij richtlijnontwikkeling, dat wil zeggen dat medewerkers van de Inspectie een bijdrage willen leveren aan de knelpuntenanalyses op basis van de door hen opgebouwde kennis van het veld. De Inspectie wordt daartoe altijd uitgenodigd.

Daarnaast gesproken over de mogelijke bijdrage van de inspectie aan het bevorderen van gebruik van richtlijnen in de toekomst.

Professionalisering / STIP-J

Het gebruik van richtlijnen is een vanzelfsprekend element van de professionaliseringsslag die in de jeugdzorg wordt gemaakt. Er is sprake van regelmatige uitwisseling met de Stuurgroep Professionalisering Jeugdzorg en het vervolg daarop, de Stuurgroep Implementatie Professionalisering Jeugdzorg (STIP-J). Flip Dronkers is lid van de STIP-J en Cees Weeda, voorzitter van de RAC-J, was in 2010 kwartiermaker voor STIP-J en nu projectleider van een deelproject van het implementatieplan, "registreren en verbinden".

Regieraad Kwaliteit van Zorg

De regieraad heeft een inventarisatie gemaakt van de stand van zaken rond richtlijnontwikkeling in Nederland, en daaropvolgend onder meer een visie neergelegd en deze vertaald naar een aantal aanbevelingen voor richtlijnontwikkeling. De regieraad is op de

hoogte en wordt op de hoogte gehouden over het programma richtlijnontwikkeling jeugdzorg. Andersom worden de aanbevelingen van de Regieraad meegenomen in ons programma.

HARING project

HARING staat voor Handboek Richtlijnontwikkeling in de Nederlandse Gezondheidszorg. Een door ZonMW gesubsidieerd en door IQ healthcare uitgevoerd project om tot een omvattend standaardwerk over richtlijnontwikkeling te komen. Wij participeren in de themagroep scoping/knelpuntenanalyses (voorzitterschap Flip Dronkers) en dragen zo bij aan de ontwikkeling daarvan. Het project loopt tot juni 2011.

Congressen, workshops, publicaties in 2010

Op het congres 'Jeugd in Onderzoek' op 12-3-2010 is in een workshop verslag gedaan van de resultaten van het voorbereidingstraject en vooruitgekeken naar het toen nog niet gestarte programma Richtlijnontwikkeling Jeugdzorg. Het werd goed bezocht en de waardering was goed.

Op de Manifestatie 'Jeugdzorg Zo!' op 15-11-2010 die in het teken stond van professionalisering hebben we uitvoering gegeven aan twee verschillende workshops. Ze werden goed bezocht, en de waardering daarvan door de deelnemers was goed.

Op het Ministerie van Justitie is 13-12-2010 een lunchbijeenkomst georganiseerd over professionalisering en richtlijnontwikkeling die ook goed werd bezocht en gewaardeerd.

Virtueel Samenwerking Platform (VSP)

VSP (ook bekend als Sharepoint) een software applicatie die in het najaar op het NJi is geïntroduceerd. Het programma Richtlijnontwikkeling Jeugdzorg is opgenomen in de pilot die hiermee wordt uitgevoerd. VSP ondersteunt op dit moment de programmaleiding bij opslag en beheer van documenten, maar kan ook op ieder gewenst moment inzicht verschaffen in de voortgang van het programma.

Ook de leden van RAC-J en Stuurgroep kunnen via VSP op ieder gewenst moment inzicht kunnen krijgen in de voortgang en in de documenten die voor hen van belang zijn. De leden zullen begin 2011 toegang hebben tot het programma.

In de toekomst zal VSP ook interactieve mogelijkheden kunnen bieden voor de programmaleiding, RAC-J en SRJ leden. Door bijvoorbeeld een discussiemogelijkheid, waarbij de leden kunnen reageren op een vraag van de programmaleiding. Leden kunnen ook zelf een vraag plaatsen. Dit moet echter nog goed ingebed worden in de werkwijze van ieder.

Vooruitblik op 2011

Net als in het afgelopen jaar zullen in 2010 weer knelpuntenanalyses plaatsvinden in voorbereiding op het ontwikkelen van een richtlijn. Er staan in 2011 acht knelpuntenanalyses geprogrammeerd. De onderwerpen van de eerste vier knelpuntenanalyses die nog voor de zomer zullen worden gehouden zijn: echtscheiding, residentiële jeugdzorg, KOPP, en stemmingsproblemen.

Offertes voor drie richtlijnen liggen klaar voor behandeling in februari 2011. De werkelijke ontwikkeling van de eerste drie richtlijnen zou dan in maart van start kunnen gaan. De ontwikkeltrajecten nemen (inclusief proefimplementatie) zo'n zestien maanden in beslag. De

eerste richtlijnen zullen dus naar verwachting in 2012 kunnen worden opgeleverd. In 2011 zullen naar verwachting zes tot acht richtlijnen in opdracht worden gegeven voor ontwikkeling.

Parallel aan de start van de ontwikkeling van de richtlijnen zal in 2011 het invoeringsprogramma worden opgetuigd. Het is van belang dat ontwikkeling en invoering nauw samenhangen. Aan de afdeling voor projectimplementatie (PIT) van het NJi is gevraagd invulling te geven aan het deelprogramma invoering. Een projectvoorstel daartoe zal op de eerste vergadering van de Stuurgroep in 2011 worden behandeld.

Parallel aan de richtlijnontwikkeling zal ook een (eind)redactie moeten worden opgetuigd, die zorgt voor eenheid van taal en vorm van de door verschillende marktpartijen te ontwikkelen richtlijnen. Een redactie is voorzien in het organogram van het programma richtlijnontwikkeling jeugdzorg. Financiën zijn daarvoor in de begroting gereserveerd.

De communicatie van het programma is tot nu toe belegd bij de beroepsverenigingen en in verband met de invoering voor een gedeelte bij het deelprogramma invoering. Een samenhangend communicatieplan zal in de eerste helft van 2011 worden behandeld. Daarbij zal ook gekeken worden naar het vrijmaken van een bescheiden budget uit de huidige begroting om de communicatie over het programma als geheel te ondersteunen. Eind 2010 is een webdomein gereserveerd waarop het programma en de voortgang kan worden gepresenteerd en ook direct kan worden gecommuniceerd met het veld. Op dit ogenblik staat er alleen nog een basale tekst op te lezen, maar dit zal begin 2011 fors worden uitgebreid en interactief gemaakt (zie: www.nji.nl/richtlijnontwikkeling)

Bijlagen:

Bijlage 1

Persbericht, 27 januari 2011

Bijlage 2

Tijdschema 2010-2015

Bijlage 3

- kaart Knelpuntenanalyse; 18-Pussers
- kaart Knelpuntenanalyse; ADHD (drukke en afleidbare kinderen)
- kaart Knelpuntenanalyse; Gedragsstoornis(ODD/CD)
- kaart Knelpuntenanalyse; Problematische gehechtheid
- kaart Knelpuntenanalyse; Uithuisplaatsing



PERSBERICHT

Goed nieuws voor professional én cliënt

Programma Richtlijnontwikkeling Jeugdzorg van start

Utrecht, 27 januari 2011 - Het NIP, de NVMW en de NVO, de drie beroepsverenigingen in de jeugdzorg, slaan de handen ineen bij het ontwikkelen van richtlijnen voor de jeugdzorg. Professionals vinden in deze richtlijnen steun bij de autonome afwegingen die zij dagelijks in hun werk maken. In de komende vijf jaar worden vanuit het zogenoemde Programma Richtlijnontwikkeling Jeugdzorg dertien richtlijnen ontwikkeld. De organisatorische uitvoering van het programma is in handen van het Nederlands Jeugdinstituut. Het programma wordt gesubsidieerd door het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Handelen van jeugdzorgprofessionals

Een richtlijn is een praktisch hulpmiddel voor professionals in de jeugdzorg. Richtlijnen kunnen bijvoorbeeld gaan over onderwerpen als uithuisplaatsing, residentiële zorg, groepswork en pleegzorg, maar ook over kinderen in de jeugdzorg met hechtingsproblematiek, een gedragsstoornis, autisme of depressie. In richtlijnen vinden professionals aanbevelingen over het handelen in bepaalde situaties of ten opzichte van bepaalde doelgroepen. De in richtlijnen vervatte kennis is gestoeld op wetenschappelijk bewijs, professionele expertise en cliëntvoorkeuren. Op basis van urgentie en haalbaarheid zijn nu de dertien onderwerpen vastgesteld, waarmee het programma Richtlijnontwikkeling Jeugdzorg aan de slag gaat.

Invloed op besluitvorming

Besluitvorming door de professional berust op veel meer dan alleen de toepassing van richtlijnen. De professional moet ook rekening houden met de unieke cliënt en de specifieke hulpverleningscontext. Richtlijnen dragen er toe bij dat professionals bestaande kennis daadwerkelijk meenemen in hun besluitvorming. Het is aan de professionals om de aanbevelingen op te volgen of er gemotiveerd van af te wijken.

Professionals én cliënten profiteren

Niet alleen voor professionals, maar ook voor cliënten is richtlijnontwikkeling goed nieuws. Cliënten zijn erbij gebaat dat professionals gebruik maken van de up-to-date kennis die op hun vakgebied bestaat. Daarmee wordt ongewenste variatie in het handelen voorkomen. Vandaar dat cliëntenorganisaties zich warm voorstander van richtlijnontwikkeling tonen. Ervaring leert dat richtlijnen niet alleen in de rugzak van de professional belanden, maar ook hun weg vinden naar de instellingen, met name in de opzet van interventies en zorgprogramma's.

Meer informatie

Informatie over het programma Richtlijnontwikkeling Jeugdzorg is te vinden op www.nji.nl/richtlijnontwikkeling.

Noot voor de redactie (niet voor publicatie):

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met het Nederlands Jeugdinstituut, afdeling Communicatie, telefoon (030) 230 63 49, e-mail pers@nji.nl. Wilt u via RSS feed op de hoogte blijven van onze persberichten? Meldt u dan aan via www.nji.nl/pers. Algemene informatie over het Nederlands Jeugdinstituut vindt u op www.nji.nl.

5 Indicatie planning beoogde activiteiten en producten

Onderdeel	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Stuurgroep	Instelling en uitvoering taken	Uitvoering taken	Uitvoering taken	Uitvoering taken	Uitvoering taken	Uitvoering taken	
Richtlijn Advies Commissie	Instelling en uitvoering taken	Uitvoering taken	Uitvoering taken	Uitvoering taken	Uitvoering taken (o.a. ondersteuning opbouw vervolg)	Uitvoering taken (o.a. ondersteuning opbouw vervolg)	
Deelprogramma Ontwikkeling Richtlijnen & Deelprogramma Invoering Richtlijnen	Algemene activiteiten (coördinatie, communicatie, bijeenkomsten etc.)	Algemene activiteiten	Algemene activiteiten	Algemene activiteiten	Algemene activiteiten	Algemene activiteiten	
	Knelpuntenanalyses	Knelpuntenanalyses	Knelpuntenanalyses	Knelpuntenanalyses	Knelpuntenanalyses	Extra optie Knelpuntenanalyse	
	Richtlijnen (RL)						
	RL1 Aanbesteding	RL1 Ontwikkeling <i>RL1 Proefinvoering</i>	RL1 Vaststelling <i>RL1 Invoering en Monitoring</i>			RL1 Evaluatie en bijstelling	RL1 Vaststelling
	RL2 Aanbesteding	R21 Ontwikkeling <i>RL2 Proefinvoering</i>	RL2 Vaststelling <i>RL2 Invoering en Monitoring</i>			RL2 Evaluatie en bijstelling	RL1 Vaststelling
	RL3 Aanbesteding	RL3 Ontwikkeling <i>RL3 Proefinvoering</i>	RL3 Vaststelling <i>RL3 Invoering en monitoring</i>				
		RL4 Aanbesteding RL 4 Ontwikkeling <i>RL4 Proefinvoering</i>	RL4 Vaststelling <i>RL4 Proefinvoering</i>	<i>RL4 Invoering en monitoring</i>			
		RL5 Aanbesteding RL 5 Ontwikkeling <i>RL5 Proefinvoering</i>	RL5 Vaststelling <i>RL5 Proefinvoering</i>	<i>RL5 Invoering en monitoring</i>			
		RL6 Aanbesteding RL6 Ontwikkeling	<i>RL6 Proefinvoering</i>	RL6 Vaststelling	<i>RL6 Invoering en Monitoring</i>		
		RL7 Aanbesteding RL7 Ontwikkeling	<i>RL7 Proefinvoering</i>	RL7 Vaststelling	<i>RL7 Invoering en Monitoring</i>		
		RL8 Aanbesteding RL8 Ontwikkeling <i>RL8 Proefinvoering</i>	<i>RL8 Proefinvoering</i> RL8 Vaststelling <i>RL8 Invoering en Monitoring</i>	<i>RL8 Invoering en monitoring</i>			

			RL9 Aanbesteding RL9 Ontwikkeling <i>RL9 Proefinvoering</i>	<i>RL9 Proefinvoering</i>	RL9 Vaststelling
			RL10 Aanbesteding RL10 Ontwikkeling	<i>RL10 Proefinvoering</i>	RL10 Vaststelling
			RL11 Aanbesteding RL11 Ontwikkeling	<i>RL11 Proefinvoering</i>	RL11 Vaststelling
			RL12 Aanbesteding RL12 Ontwikkeling	<i>RL12 Proefinvoering</i>	RL12 Vaststelling
			RL13 Aanbesteding RL13 Ontwikkeling	<i>RL13 Proefinvoering</i>	RL13 Vaststelling

Dertien richtlijnen zullen worden verspreid. Acht richtlijnen zullen in het kader van Deelprogramma Invoering Richtlijnen worden ingevoerd, dat wil zeggen dat een programma gevolgd wordt dat leidt tot een breed gebruik middels adoptie, implementatie en continuering. De hiermee opgebouwde ervaring wordt gebruikt voor het opzetten van een duurzame implementatie- en monitorstructuur ten behoeve van continuering van richtlijngebruik na afloop van het onderhavige 5-jarige programma en dat kan worden gebruikt voor de brede invoering van de overige vijf richtlijnen.

